

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ДРУГА СЕКЦІЯ

СПРАВА “ІОРТАЄВ ПРОТИ УКРАЇНИ”

(заява № 11336/02)

РІШЕННЯ

Страсбург

31 січня 2006 року

Це рішення набуває статусу остаточного відповідно до обставин, що зазначені в частині 2 статті 44 Конвенції. Воно може бути редакційно відредаговане.

У справі Юртаєв проти України

Європейський суд з прав людини (Друга секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. Дж.-П. Коста (J.-P. Costa), Голова,

п. І. Кабрал Каретто (I. Cabral Barreto),

п. К. Юнгвірт (K. Jungwiert),

п. В. Буткевич (V. Butkevych),

п. М. Угрехлідзе (M. Ugrehelidze),

пані А. Мулароні (A. Mularoni),

пані Е. Фура-Сандстрьом (E. Fura-Sandström) судді,

а також пані С. Долле, Секретар секції,

порадившись у нарадчій кімнаті 10 січня 2006 р.,

виносить таке рішення, яке було прийняте вказаного дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа ґрунтується на заяві (№11336/02) проти України, яка була подана до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція), громадянином України, паном Юрієм Вікторовичем Юртаєвим (далі – заявник), 11 листопада 2001 року.
2. Заявника представляв практикуючий у м. Донецьку адвокат пан Булаєв. Уряд України (далі - Уряд) представляла його представник у Суді пані Валерія Лутковська
3. 25 жовтня 2004 року Суд вирішив направити справу на комунікацію Уряду. Застосовуючи статтю 29 § 3 Конвенції, Суд вирішив одночасно розглядати питання прийнятності та суті.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявник 1961 р.н., зараз відбуває покарання в Установі виконання покарань №8 у м. Макіївка, Донецької області.
5. 27 лютого 1998 року заявник разом з іншими вісьмома чоловіками був заарештований за підозрою у вчиненні хуліганства та розбійного нападу.

6. 2 березня 1998 року заявнику було пред'явлено обвинувачення та обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.
7. До червня 1998 року попереднє слідство було закінчено і заявнику було надати матеріали справи для ознайомлення. 26 червня 1998 року він закінчив їх вивчати.
8. 17 липня 1998 року слідчий склав обвинувальний висновок. 3 серпня 1998 року обвинувальний висновок був затверджений районним прокурором і справа була направлена до Центрально-Міського районного суду м. Горлівки (далі – районний суд) для розгляду по суті. Прокурор стояв на позиції, що заявник та вісім інших підозрюваних були членами банди, яка вчинила ряд розбоїв та хуліганських нападів (статті 144 та 206 Кримінального Кодексу відповідно).
9. З 2 вересня 1998 року до 6 жовтня 1998 року районний суд провів вісім слухань. В останній із зазначених днів він призначив судову експертизу для встановлення тяжкості завданих ушкоджень К. (одному з чотирьох потерпілих).
10. 3 грудня 1998 року суддя відновив слухання і до 16 грудня 1998 року провів ще три засідання.
11. 30 грудня 1998 року заявника було виправдано у вчиненні розбійного нападу, але засуджено до двох років позбавлення волі за нанесення тілесних ушкоджень (стаття 102 Кодексу). Прокурор подав апеляцію, оскаржуючи перекваліфікацію суду злочинів, в яких обвинувачувався заявник, що призвело до надто м'якого покарання. 23 лютого 1999 року Донецький обласний суд підтримав обвинувачення.
12. 24 лютого 1999 року президія Донецького обласного суду за протестом заступника голови Донецького обласного суду (далі – обласний суд) скасувала ці рішення і направила справу на нове розслідування.
13. До квітня 1999 року додаткове розслідування було закінчене і заявнику були надані матеріали справи для ознайомлення. 26 травня 1999 року слідчий склав обвинувальний висновок щодо заявника та його співобвинувачених, звинувативши їх у вчиненні розбійного нападу.
14. 22 червня 1999 року в районному суді почався новий судовий розгляд в іншому складі суду. 22 липня 1999 року після десяти слухань районний суд засудив заявника та його співобвинувачених за заподіяння тілесних ушкоджень та незаконне позбавлення волі іншої особи (стаття 123 Кодексу). Суд крім цього звільнив шістьох підсудних у зв'язку з амністією. Проте заявника та двох інших було залишено під вартою. Прокурор оскаржив це

- рішення, посилаючись на ті ж самі підстави як і в попередньому апеляційному поданні (пункт 11 вище).
- 15.19 жовтня 1999 року обласний суд повернув справу до районного суду через не забезпечення підсудним можливості ознайомитися з протоколами судових засідань всупереч вимогам Кримінально-процесуального кодексу.
 - 16.22 листопада 1999 року районний суд, виконавши відповідні вимоги, повторно направив справу до обласного суду. 30 листопада 1999 року останній скасував рішення від 22 червня 1999 року та направив справу до Куйбишевського районного суду м. Горлівка (далі – Куйбишевський суд).
 17. 4 січня 2000 року Куйбишевський суд розпочав судовий розгляд і призначив перше судове засідання на 11 січня 2000 року. Проте це засідання не відбулося у зв'язку з відсутністю підсудних, які були звільнені і червні 1999 року. Суддя відклав слухання до встановлення їх місцезнаходження.
 - 18.20 березня 2000 року провадження щодо відсутніх підсудних було виділено в окрему справу. Суд призначив наступне слухання на 3 квітня 2000 року, але воно в результаті було перенесене на 17 квітня 2000 року через неявку потерпілого.
 - 19.3 17 квітня до 15 червня 2000 року Куйбишевський суд провів дванадцять слухань. 22 червня 2000 року у закритому судовому засіданні суд засудив заявника до дев'яти років позбавлення волі за розбій. Період тримання під вартою був зарахований до строку відбування покарання. У своїй апеляційній скарзі захисник заявника скаржився на оцінювання судом фактичних та юридичних обставин справи. Проте, він не піднімав питання закритого розгляду справи.
 - 20.20 квітня 2001 року обласний суд встановив, що суд першої інстанції не дотримався певних процесуальних вимог щодо права підсудних бути належно проінформованими про хід апеляційного провадження. У зв'язку з цим суд вирішив повернути справу до Куйбишевського суду.
 21. У невстановлену дату справа була знову направлена до обласного суду.
 - 22.1 червня 2001 року обласний суд по суті підтримав рішення від 22 червня 2000 року, але пом'якшив режим відбування покарання для заявника.

ЩОДО ПРАВА

I. Щодо прийнятності скарг

1. Скарги щодо стверджуваної несправедливості провадження

23. Заявник скаржився відповідно до статті 6 § 1 Конвенції, що його засудження було несправедливим. Зокрема, він скаржився на відсутність незалежності та неупередженості судді, оскільки він повинен був брати до уваги позицію обласного суду, яку він виклав у своєму рішенні від 30 листопада 1999 року. Він також скаржився, що слухання справи 22 червня 2000 року у закритому засіданні було нерозумним та незаконним.
24. Що стосується скарг заявника на те, що його справа розглядалася в закритому засіданні, то Суд вважає, що заявник та його представник не зазначили цієї скарги в своїй апеляції до обласного суду. А тому, доступні відповідно до українського законодавства засоби не були вичерпані всупереч § 1 статті 35 Конвенції. З цього слідує, що ці скарги повинні бути відхилені відповідно до § 4 статті 35 Конвенції.
25. Оскільки заявник скаржився, що суд першої інстанції не був незалежним та неупередженим так як повинен був у цій справі слідувати інструкціям обласного суду, то Суд повторює, що для встановлення, чи суд може розглядатися як “незалежний”, увага повинна бути направлена в тому числі і на порядок призначення суддів і на строк їх повноважень, на існування гарантій проти зовнішнього тиску, а також і на те, чи суд надає видимість незалежності. Суд повторює, що поняття упередженості має два аспекти: суд повинен суб’єктивно бути незалежним від особистої упередженості чи схильності, а також повинен бути незалежним від об’єктивної точки зору у зв’язку з чим він повинен мати достатні гарантії, щоб виключити будь-який законодавчий сумнів у цій частині. Суд зазначає, що заявник не виразив жодного сумніву щодо суб’єктивної упередженості суду. Що стосується об’єктивного тесту, то Суд вважає, що він повинен бути розглянутий разом з питанням “незалежності”, оскільки ці два поняття сильно пов’язані (*Cooper v. the United Kingdom, ECHR 2003-XII*).
26. Суд нагадує свою значну прецедентну практику щодо судових гарантій перш за все проти тиску, впливу виконавчої влади (див. *mutatis mutandis, Findlay v. the United Kingdom*, рішення від 25 лютого 1997 року, Збірник рішень та ухвал 1997-I, § 77; *Incal v. Turkey*, , рішення від 9 червня 1998 року, Збірник рішень та ухвал 1998-IV, § 68). Проте, Суд вважає, що стаття 6 § 1 не може

розглядатися як така, що забороняє нижчестоящим судам слідувати вказівкам вищестоящих судів, особливо, якщо такі вказівки даються в рамках звичайного апеляційного провадження.

27. Суд зазначає, що заявнику була забезпечена змагальність провадження в національних судах. На різних стадіях цих проваджень він міг надавати докази, які, на його думку, мають відношення до справи. Суд не бачить жодної свавільності або процесуальної несправедливості в рішеннях національних судів.

28. З цього слідує, що цей аспект справи є очевидно необґрунтованим в сенсі статті 35 § 3 Конвенції, а тому повинен бути відхилений відповідно до статті 35 § 4 Конвенції.

2. Скарги щодо тривалості провадження

29. Заявник скаржився, що тривалість провадження була несумісною з вимогою „розумного строку”, яка закріплює, що:

„Кожен при визначенні питання щодо його цивільних прав та обов’язків... має право на ...судовий розгляд упродовж розумного строку...”

а) Заперечення Уряду щодо прийнятності

30. Уряд вважав, що заявник не може розглядатися “жертвою” стверджуваного порушення, оскільки строк тримання під вартою було зараховано до строку відбування покарання.

31. Заявник не погодився.

32. Суд вважає, що таке зарахування строку як не означає вираження чи визнання порушення Конвенції, так і не надає жодного відшкодування за тривалість провадження. З цього слідує, що заявник може до цього часу вважати себе “жертвою” порушення в цій частині.

б) Висновок

33. Суд приходять до висновку, що заява не є очевидно необґрунтованою в сенсі статті 35 § 3 Конвенції. Він далі зазначає, що вона не є непринятною на будь-яких інших підставах.

II. Щодо суті

1. Період, який повинен братися до уваги

34. Кримінальне провадження у цій справі почалося 27 лютого 1998 року, коли заявника було заарештовано та закінчилося 1 червня 2001 року, коли було винесено рішення обласного суду. Таким чином воно тривало в загальному три роки та три місяці у двох інстанціях, які вдвох розглядали справу по три рази.

2. Розумність тривалості провадження

а) Надані Суду аргументи

35. Уряд стверджував, що справа була складною з точки зору фактів, стосувалася дев'яти обвинувачених та чотирьох жертв, і що слідчі та судові органи вжили всіх можливих заходів та забезпечення швидкого розгляду справи.
36. Заявник заявляв, що провадження було надто довге, особливо з огляду на те, що весь цей час він тримався під вартою в поганих умовах.

б) Оцінка Суду

37. Суд повторює, що розумність тривалості провадження повинна бути оцінена в світлі конкретних обставин справи та з огляду на вироблені прецедентною практикою Суду критерії: складність справи, поведінка заявника та відповідних органів. І на кінець, повинна враховуватися важливість предмету спору для заявника (див. серед іншого *Kalashnikov v. Russia*, № 47095\99, § 125, ECHR 2002-VI). У зв'язку з цим Суд повторює, що той факт, що протягом періоду розгляду справи заявник знаходився під вартою, вимагав від суду певної старанності для швидкого розгляду справи (*Smirnova v. Russia*, nos.46133\99 та 48183\99, § 83, ECHR 2003-IX (витяги); *Abdoella v. the Netherlands*, рішення від 25 листопада 1992 року, Серія А, №248-А, § 24 та *Henworth v. the United Kingdom*, №515\02, § 29, від 2 листопада 2004 року).
38. Суд підтримує точку зору Уряду, що кількість підсудних вплинула певним чином на складність справи. Проте, Суд вважає, що вага такого аргументу дещо втрачається з огляду на повторні додаткові розслідування і судові розгляди та зменшення кількості обвинувачених до трьох в останньому розгляді.
39. Суд далі зауважує, що з матеріалів справи не випливає, що поведінка заявника якимось чином вплинула на тривалість провадження.
40. Проте Суд встановлює, що саме державні органи були відповідальні за ряд затримок. Повторне незабезпечення національними судами права підсудних на захист, оскільки підсудним не були надані певні документи з матеріалів справи для ознайомлення, двічі спричинило затримки в апеляційному провадженні: розгляд апеляції було відкладено на чотири місяці в 1999 році та на рік – в 2000-2001рр. (пункти 15-16 та 21 вище). Більше того, розгляд справи не відбувався десь близько трьох місяців, коли встановлювали місце знаходження відсутніх підсудних (пункти 17-18 вище). Хоча затримки, спричинені приватними особами, не можуть самі по собі перекладатися на відповідну державу (див. для порівняння *Foley v. the United*

Kingdom, №39197\98, §38, 22 жовтня 2002), Суд вважає, що в обставинах справи, особливо при перебуванні заявника під вартою в поганих умовах (до того часу він провів вже близько двох років під вартою), такі затягування здаються нерозумними. Тим більше, що, як показало послідуєче засудження заявника, присутність цих спів-обвинувачених не була необхідною для розгляду справи заявника.

41. Суд далі зазначає, що провадження було також затягнуто значною мірою новими розглядами справи. Хоча Суд не в змозі аналізувати якість рішень національних судів, він вважає, що оскільки справа направляєтся на новий розгляд зазвичай у зв'язку з помилками, яких припустилися нижчестоящі суди, то повторні направлення справи на новий розгляд протягом одного такого провадження розкривають серйозні недоліки судової системи (див. *Wierciszewska v. Poland*, №41431\98, § 46, від 25 листопада 2003 року).
42. Вищезазначені міркування є достатніми для того, щоб Суд прийшов до висновку, що провадження щодо заявника не відповідало меті старанності, яка вимагається. Тому відповідно було порушення статті 6 § 1.

III. Щодо застосування статті 41 Конвенції

43. Стаття 41 Конвенції проголошує:

“Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї, і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткову компенсацію, Суд, у випадку необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію”.

A. Шкода

44. Заявник вимагав 100000 ЄВРО для відшкодування моральної шкоди.
45. Уряд заперечив проти вимог.
46. Суд дотримується точки зору, що в результаті порушення заявник зазнав певної моральної шкоди, яка не може бути компенсована самою констатацією такого порушення. Виходячи зі справедливих засад, як того вимагає стаття 41 Конвенції, Суд присуджує заявнику 1000 ЄВРО для відшкодування моральної шкоди.

Б. Судові витрати

47. Заявник не подав жодної вимоги в цій частині протягом встановленого строку; Суд відповідно нічого не присуджує у цій частині.

В. Процентна ставка

48. Суд вважає прийнятним, що процентна ставка повинна базуватися на граничній кредитній ставці Європейського Центрального Банку, до якої повинно бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ОБСТАВИН СУД ОДНОГОЛОСНО:

1. *Проголошує* заяву щодо надмірної тривалості кримінального провадження прийнятною, а всю іншу частину заяви - непринятною;
2. *Вирішує*, що було порушення статті 6 § 1 Конвенції;
3. *Вирішує*:
 - a. що протягом трьох місяців від дати, коли рішення стане остаточним згідно з пунктом 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявнику € 1 000 (одну тисячу ЄВРО) для відшкодування моральної шкоди, які мають бути конвертовані у національну валюту держави-відповідача за курсом на день виплати та будь-який податок, який може підлягати сплаті з зазначеної суми;
 - b. після закінчення вищезазначених трьох місяців і до остаточного розрахунку на вказану суму нараховуватиметься відсоток у розмірі граничної позичкової ставки Європейського Центрального Банку, що діятиме протягом періоду несплати, плюс три відсоткові пункти.
4. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою і повідомлено письмово 31 січня 2006 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

С.Долле

Секретар

Дж.- П. Коста

Голова